

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרוייקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו הפין | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

יום א' ז' אב - שבת י"ג אב

העלון מוקדש לעילוי נשמת: הרה"צ רבי שמואל מרדכי בן סול שולמית זצ"ל ומרת הדרה בת שמחה ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

מסכת בבא בתרא מ"ז-נ"ג

שבוע פרשת ואתחנן

העלון מוקדש לעילוי נשמת: ר' אליהו בן חנה ז"ל ומרת אסתר בת מרים ע"ה ת.נ.צ.ב.ה

דף מ"ז ע"א

בן אומן יש לו חזקה; אריס אין לו חזקה, בן אריס יש לו חזקה; גזלן ובן גזלן אין להן חזקה, בן בנו של גזלן יש לו חזקה וכו'. אומן אין לו חזקה, ירד מאומנותו יש לו חזקה; אריס אין לו חזקה, ירד מאריסותו יש לו חזקה; [ע"ב] כולן שהביאו ראיה ראייתן ראייה, ומעמידין שדה בידן; גזלן שהביא ראיה אין ראייתו ראיה וכו'.

מבואר כאן דכל אלו שאמרו אין להם חזקה יש לבניהם חזקה שאם הבן אכל ג' שנים וטוען שהבעלים מכרוה או נתנוה לו יש לו חזקה, ואפילו מודה שבאה ליד אביו באריסות או באומנות או בגזלנות או באפטורפוסות או במשכנתא, ואפילו כשאביהם חי, ואף בכך הגזלן והגזלן עודנו חי דמשום יראתו לא יתיירא למחות בבנו. אמנם להרמב"ם והש"ע כשהוחזק להורג נפשות על עסקי ממון אין חזקה גם לבנו ולכל בני ביתו דאימתם מוטלת על כל, כמו שאמרה הגמרא בסוגיא דפעמים שאפילו בן בנו של גזלן נמי אין לו חזקה, כגון דבית פלוני שהורגין נפשות על עסקי ממון.

אמנם כל זה בבאים בטענת עצמם, אבל אם טוענים שהיא ירושה להם מאביהם שאכלה שני חזקה אין גם להם חזקה, ואפילו אכלו גם הם שני חזקה, דהיא חזקה שאין עמה טענה, כיון דלהאב לא הוי חזקה, ואין בזה חילוק בין הבן ובין בן הבן, דאם טוען שירשה מאבי אביו אין לו חזקה, וכן הוא כלל דמילתא, לעולם כל מי שטוען שירשה מהראשון הוי חזקה שאין עמה טענה. אבל אם בן הבן טוען שירשה מאביו ואכלה שני חזקה ואביו דר בו יום אחד או עסק בה, יש לו חזקה, דטוענין ליורש כל מה שיכול מורישו לטוען, ואלו היה אביו חי היה נאמן לומר שקנאה מהמערער:

וכל זה בטענה שיש עמה חזקה, אבל אם הביא הבן עדים שהודו הבעלים לאביו שמכרה או נתנה לו מעמידים השדה בידו אפילו לא החזיק שני חזקה, כיון שהודה הודאה גמורה בפני עדים. וי"א שאפילו לא הביא עדים, אלא שהבן אומר שבפני הודה לאבי שמכרה לו והחזיק הבן שני חזקה, נאמן במיגו שהיה אומר לקוחה היא בידי, חוץ מבן הגזלן שאף שהביא עדים שהודה אין הודאתו כלום כנ"ל, מיהו אם אומר בפני מנה לך אבי המעות והוא החזיק ג' שנים נאמן במיגו שהיה יכול לומר לקחתי ממך, ולדעת הרמב"ם גם כאן חזקה ומחזיר לו הדמים.

כבר אמרנו שהודאה לגזלן אינו מועילה, ואפילו הודה שלא בפני הגזלן, דיראתו מוטלת עליו גם שלא בפניו. וגם בן בנו של גזלן אם בא בטענת אבי אביו כגון שאומר בפני הודית לאבי אבי שמכרת לו אינו כלום, אך י"א דאם בן בנו של גזלן אומר בפני הודית שמכרת לאבי אבא הוי חזקה, דכולי האי אין מוטל יראתו בעד בן בנו. אבל בן הגזלן שאומר בפני הודית שמכרת לאבי לא מהני דמשום מורא הוצרך להודות גם לו:

ובאיזה אופן מדובר שנקרא גזלן שאין לו חזקה כנ"ל, כיון שהוחזק גזלן על שדה זו אף על פי שהביא ראיה בשטר שהודו הבעלים בפני עדים שמכר לו השדה, וכתוב בשטר שלקח דמים ואין כתוב בו שהעידו העדים שראו נתינת המעות, והבעלים אומרים לא מכרתי לו כלל ולא לקחתי דמים רק מפני היראה הודיתי לו, מוציאין את השדה מידי ואין לו כלום. ואם העידו העדים שבפניהם מנה לו כך וכך מעות לדעת הרמב"ם מוציאין השדה מיד הגזלן ומחזירין לו הבעלים את הדמים ואף שאין מסירת מודעא לפנינו, דבגזלן א"צ מסירת מודעא דהאונס ידוע, ודעת הרא"ש דאם ראו העדים נתינת המעות ולא מסר המוכר מודעא תחלה מכירתו מכירה, דקיי"ל תליוהו זובין זביניה זבינא כמו שיבואר בסמוך.

כולל ומכון ראש פינה:

וכל גזלן שלא הוחזק לגזלן רק על שדה זו יש לו חזקה בשדה אחרת, דעל שדה זו מוסר נפשו ויראים ממנו, ואם הוחזק לגזלן על כל הדברים אין לו חזקה וראיה בשום מקום. ואם כתוב בשטר אחריות נכסים י"א דקנה כשלא הוחזק גזלן רק על שדה זו, דכולי האי אין יראים ממנו לשעבד לו גם נכסים, אבל בהחזק גזלן לכל הדברים אין ראיה גם בשיעבוד נכסים.

דף מ"ז ע"ב

אמר רב הונא תליוהו זבין זביניה זביני וכו' [מ"ה ע"ב] והלכתא בכולהו דהוו זביניה זביני, ואפילו בשדה זו וכו' , דהא אשה כשדה זו דמיא וכו'.

זו מסקנת הגמרא להלכה, דלא כרבא דסבירא ליה דזביניה זביני דוקא בשדה סתם, או בשדה זו וכשמוכר בדק את המעות, שכל זה מראה שהתרצה במכירה, אלא אף בשדה זו וכו' זביניה זביני, והראיה מקידושי אשה דתליוהו וקדיש קידושו קידושין אף שאשה כשדה זו הוא, ואף מאן דאמר דלא הוו קידושין הוא מטעם אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה, אבל מעיקר הדין קידושיו קידושין.

והסברא בכל זה היא דאגב זווי גמר ומקני, והביא הנמוקי יוסף בשם הריטב"א, דכיון דבתר דעתיה דמוכר אזלינן, דבזה תלתה הגמרא שאמרה דאגב אונסיה דזווי גמר ומזבין, אם כן אין זה דומה לגמרי לאשה שנבוא לומר דכמו היכי דאשה מתקדשת בפרוטה ה"ה אם קבל פרוטה משדה זו דליהוי מכירה, וכתב שיש בזה כמה חילוקים, הראשון דשאני אשה דהרי נתן לה דמיה, דכל אשה מתקדשת בפרוטה, ועוד סברא דאשה בכל דהו ניהא לה, א"כ דין הוא לומר דאגב אונסא נמי גמר ומקניא נפשה, אבל כאן במוכר קרקעו בעל כרחו לא מסתבר לומר דמשום פרוטה שנותנים לו מתרצה על קרקע של מאה מנה, וכתב דנראה שדעת הר"ן נוטה לזה אף על פי שאחרים אומרים דשוין הם, ודעת אחרים אלו הביאו הרשב"א והר"ן בחידושיהם ודחו אותם כנ"ל. וכן כתב הטור דתלוהו זבין זביניה זבינא דסברא הוא כיון שאונסין אותו ונותנין לו דמים באופן שאינו מפסיד כלום גמר ומקנה בלב שלם, אבל אם אונסין אותו שיתן בפחות משווי הוי כאנסוהו ליתן מתנה, דמה לי הפסד גדול או קטן.

ובאמת מצאנו שיש קנין גמור מעיקר הדין אף בלא זווי, וזה שאמרו חז"ל שבעת החורבן אגב אונסייהו גמרו והקנו שדותיהם בלא דמים [גיטין נ"ה ע"ב], אך שאני התם שהיתה שעת מלחמה והיו מופקרים להריגה והקנו בלב שלם כדי להנצל מגזירת ההריגה, אבל בכל הזמנים לא שייך דין זה [ב"י סימן ר"ה]:

ודעת הרמב"ם ז"ל [פ"י הל' א' ממכירה] שאע"פ שלא לקח הדמים בפני העדים אלא שהודה בפני עדים שקבל המעות

ועכשיו טוען המוכר שלא קבל כלל רק אנסוהו להודות, אין שומעין לו, דאם היה האמת כן היה לו למסור מודעא [סמ"ע] ויש חולקין וס"ל דבעינן שיראו נתינת המעות והודאה לאו כלום הוא, דכשם שאנסו על המכירה כמו כן אנסו על ההודאה, וכן נראה דעת הרמ"א. וי"א עוד דבעינן דוקא נתינת מעות, אבל אם נתן לו האנס שטר על המעות אינו קונה, אף שבטוח הוא במעותיו דכיון דלא נתן מזומן לא גמר והקנה [שם]. ויש חולקין בזה, דכיון דבטוח הוא במעותיו גמר והקנה. ויש מי שאומר דבנתן האנס שטר חוב על המעות גם דיעה ראשונה מודה דהוי כמזומן וגמר והקנה, ולא נחלקו בזה, רק שנחלקו כשנתן לו המוכר שטר מכירה ואז לא נתן לו האנס מעות, ועתה רוצה האנס ליתן לו המעות, דס"ל לדיעה ראשונה דלא גמר והקנה בשטר לחוד, והייש חולקין ס"ל כיון דכתב שטר מכירה גמר והקנה כיון שלא מסר מודעא ויקבל עתה מעותיו [ש"ך]. וכשכתב שטר עם אחריות אפשר דלכולי עלמא מהני וצ"ע לדינא:

דף מ"ח ע"ב

ואמר אממר תליוהו וקדיש קדושו קדושין. מר בר רב אשי אמר באשה ודאי קדושין לא הוו, הוא עשה שלא כהוגן, לפיכך עשו עמו שלא כהוגן ואפקעינהו רבנן לקידושיה מיניה.

כתב הרמב"ם, אין האשה מתקדשת אלא לרצונה והמקדש אשה בע"כ אינה מקודשת. אבל האיש שאנסוהו עד שקידש בע"כ ה"ז מקודשת. עכ"ל. וטעם הדברים דאע"ג דמילתא דפשיטא דקדושין צריך להיות מרצון בין מהאיש דכתיב כי יקח איש אשה וגם מצד האשה בעינן מדעתה, מ"מ כמו דבמקח וממכר שצריך להיות מרצון המוכר והקונה ועכ"ז קי"ל שאם אנסו לאיש למכור שדהו וקבל דמי השדה בעצמו או שאמר רוצה אני המכר קיים כנ"ל, אם לא שמסר מודעה, כדלקמן, ובלא זה אמרינן דאגב אונסיה גמר ומקני כיון שקבל מעות, ה"נ אשה זו שהיא כמוכרת עצמה לו אם אנסוהו שתתקדש לזה וקבלה מעות הקדושין בעצמה או שאר מין קדושין כשאמרה רוצה אני אמרינן דאגב אונסה גמרה ומקנייה נפשה, ונקרא זה רצון אף על גב שהיה ע"י אונס, ואף על גב דטעמא דמכר דלכן גמר ומקנה מפני שקבל מעות, וא"כ בקדושי שטר וביאה הלא אינה מקבלת כלום והוה כמו מתנה דלא קנה, וגם בקדושי כסף תינה כשקידשה בממון הרבה אבל קידשה בפרוטה הרי לא שייך לומר דמשום המעות הקנינהו א"ע לו, אמנם גם בקדושין הוה כקבלת מעות שהרי מתחייב את עצמו בשאירה כסותה ועונתה [תוספות בסוגיא] ועוד דאיתתא בכל דהוה ניהא לה דטב למיתב טן דו [הנמק"י הנ"ל] ולכן הוה כמכר. וכן באנסוהו לקנות שדה ס"ל להרמב"ם דהמקח קיים כשאמר רוצה אני, וק"ו ממכירת שדה, דהא טוב לאדם

לקנות מלמכור [הגר"א], וכן כשאנסוהו לקדש הוה כקניית שדה וכיון שאמר לה הרי את מקודשת לי ה"ז כאומר רוצה אני וקדושו קדושין מדינא, וזה דומה לקניין שדה שנהנה מהפירות, וגם כאן נהנה ממנה שהרי היא משועבדת למלאכתו ומעמיד זרע ממנה, ואף שמתחייב במזונותיה מ"מ טובתה מרובה מהוצאתה והרי גם על שדה יש הוצאה:

אמנם כל זה הוא מדינא, אבל חכמים תקנו כשאנס אשה לקבל קדושין אפקעינהו רבנן לקדושין מיניה כיון שעשה שלא כהוגן, אבל כשאנסוהו לקדש והיא עשתה שלא כהוגן ס"ל להרמב"ם דלא אפקעינהו רבנן להקדושין, שלא הוצרכו לכך שהרי יכול לגרשה בעל כרחה, ואם אינו חפץ בה יגרשנה אבל היא אין ביכולתה להתגרש [הרב המגיד], אבל כמה מהראשונים ס"ל דכשאנסו לאיש לקדש אשה אינה מקודשת מדינא, דס"ל דגם בקניין שדה דרק באנסוהו למכור מכירתו מכירה אבל אנסוהו לקנות שדה אין קניינו קניין, ואף על גב דוודאי עדיף לקנות מלמכור, מ"מ קנייה תמיד הוא מרצון אבל מכירת שדות ע"פ רוב הם באונס, דאי לאו דאיצטרך ליה זוזי לא הוה מוכר ולכן גם באנסוהו למכור הוה מכירתו מכירה, ואף דלא דמי אונס דנפשיה לאונס דאחרניא, מ"מ אגב אונסא גמר ומקנה בקבלת מעות, אבל בקונה לא מצינו עניין הכרח כלל, ולכן גם כשאנסוהו לקדש דדמי לקניין ג"כ אינה מקודשת מדינא. וכיון שיש בזה מחלוקת הפוסקים אם אנסו לאיש לקדש אשה הוה ספק קדושין, ודע דגם אונס ממון מקרי אונס אף אם לא אנסוהו ביסורי הגוף [מקנה].

אמר רב הונא מאן דחתים אמודעא שפיר חתים, ומאן דחתים אאשקלתא שפיר חתים וכו'.

וכתב הנימוקי יוסף, דמכאן למדנו דאע"ג דאמרין תלויה זבין זביניה זביני, כל היכא דמסר מודעא לא הוה זביני [וכן הוא ברשב"ם], ומיהו אם ביטל המודעא ואפילו מתוך האונס מסתברא דמודעתו מבוטלת, דלא עדיפא בטול מודעא מתוך האונס מאונס המכר עצמו דאמרין דאגב אונסא דזוזי גמר ומקנה, ה"נ גמר ומבטל לה למודעא. אבל אם מסר מודעא על כל בטולים שיבטל בכח"ג, אין כל אותם הבטולים כלום לפי שכבר מסר מודעא על כולן וא"א לבטל מודעתו, הילכך כל היכא דמסר מודעא על כל הבטולים וידעינן באונסיה לא הוה זביני, ושכ"כ הרמב"ם בפ"י מהל' מכירה.

ויש לעיין אם יש אופן שכן יוכל לבטל את המודעא באופן הנ"ל, וכתב הרשב"א דתקנת דבר זה בפוסל עדי ביטול שיאמר הרני פוסל כל עדים שיאמרו שמסרתי מודעא על מכר זה דשוניהו לנפשיה כעדים פסולין וכענין שאמרו בנאמנות. אמנם הר"ן כתב שאם מסר מודעא אף על פסול עדים זה אכתי לא מהני, שאף פסול

זה מחמת אונסו הוא שפוסל אותם וכבר קדם ומסר מודעא על זה. וכתב הנמוקי יוסף דלפיכך נראה דכל היכא דידעינן באונסיה ומסר מודעא על המכר ועל כל הבטולים שיעשה ואף על פסול עדים הרי המכר בטל ואין לו תקנה.

ולהלכה, אם מסר מודעא קודם המכירה ואמר לשני עדים דעו שזה שאני מוכר חפץ פלוני או בית פלוני או שדה פלונית לפלוני אנוס אני הרי המכר בטל בכל ענין, ואפילו החזיק בה האנס כמה שנים מוציאין אותה מידו ומחזיר הדמים להאנס, וא"צ גם לעשות מחאה בכל הג' שנים דכיון דמתחלה ירד בה בחמסנות וידוע זה לעדים למה לו לעשות מחאה, ואף אם העדים לא כתבו המודעא הוי מודעא, דכיון שמעידים שבפניהם מסר המודעא אין הכתיבה מעכבת.

העדים שאמרו אמנה היו דברינו.

פירוש, אמנה היו דברינו היינו שהעדים החתומים על שטר ההלוואה אומרים אמת כתב ידינו הוא זה, אבל לא נתן המלוה ללוה דבר אלא שהלוה האמינו למלוה וכתב לו שטר זה שילוננו לו כשיזדמנו לו מעות ושיעבד לו נכסיו מעכשיו כדי שלא יהיה שטר מוקדם, ודבר זה אסור לעשותו משום אל תשכן באהליך עולה. וכתב הנמוקי יוסף בשם הריטב"א שכתב בשם רבותיו, דהוא מעשים בכל יום שנוטלים קנין סתם ומאמינו מן המעות אף על פי ששיעבד נפשיה, שהאסור אינו אלא לעשות שטר.

דף מ"ט ע"ב

לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אלמא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי הכא נמי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי הא איתמר עלה אמר רבה בר רב הונא לא נצרכה אלא באותן ג' שדות וכו'.

כלומר הא דאמר מקחו בטל מיירי בג' שדות, אחד שכתב לה בתוספת כתובתה ואחד שייחד לה לעיקר כתובה דהיינו מנה מאתים ואחד שהכניס לה כנגד השום שקבל מנכסי נדונייתה, זו היא גרסת רבינו חננאל והר"ף והר"י מגא"ש.

ובנמוקי יוסף דן מה פירוש בטל שאמרו כאן, האם הוא בטל לאלתר, ואפילו בחיי הבעל, וכן משמע בכמה מקומות כמו שהביא בנמוקי יוסף, וכן כתב הראב"ד באמת שהמוכר קרקע שייחד לה בכתובתה לאפותיקי מפורש בטל מיד, וכתב דאפשר להעמיד את סוגייתנו באופן שייחד אותן להיות שלה ולא יוכל לסלקה בדמים ונתנם לה במתנה גמורה, אבל את הפירות יכול למכור כיון שהפירות שלו. והמפרשים כתבו שאם מכר גוף ופירות, אפילו אמר הלוקח נחא לי לאכול הפירות כל ימי הבעל, אין שומעין לו, דכי היכי דבטל המקח בגוף

הקרקע הוא הדין שבטל לענין פירות. וסעי' דנמצא לפי דרך זה שאפילו אפותיקי מפורש הבעל יכול למכרו עד שתתאלמן או תתגרש שתבא לגבות כתובתה ותטרוף, אלא אם כן כתב לה שלא יוכל לסלקה בדמים כדלעיל.

דף נ' ע"א

כי איתמר דאמימר היבא דזבין איהו ומית אתיא איהו ומפקא א"נ זבנה איהו ומתה אתא איהו ומפיק בתקנתא דרבנן.

מה שאמר דזבין איהו ומית, לאו דוקא מת, שהרי אפילו מעכשיו מקחו בטל בגוף הקרקע בנכסי מלוג, דהרי אין לו בגוף הקרקע רק לאחר שמתה היא שנתנו לו דין לוקח ראשון, אלא משום סיפא דזבנה איהו ומתה דדוקא הוא דכשמתה מוציא מיד הלוקחות מתקנת אושא, דאלמוה רבנן לשעבודא דבעל משום איבה ועשאוהו כלוקח ראשון, וכשמת הוא מכירתה בגוף הקרקע מועילה. וכתב הנמוקי יוסף בשם הרא"ה, דכיון דממכרה קיים, אם רצה הבעל לבנות או לסתור או לשנות אותו קרקע ממה שהוא, הלוקח מעכב עליו:

דף נ' ע"ב

ולא לאיש חזקה בנכסי אשתו. והאמר רב אשת איש צריכה למחות, במאן אילימא באחר, והאמר רב אין מחזיקין בנכסי אשת איש אלא לאו בבעל אמר רבא לעולם בבעל, וכגון שחפר בה בורות, שיחין ומערות.

העולה להלכה, אין לאיש חזקה בנכסי אשתו והאיש שאכל בנכסי אשתו שני חזקה אף על פי שאינו אוכל פירות נכסיה כגון שהתנתה עמו שלא יאכל פירותיה וקבל בקניין, ואף אין לו שום שייכות בנכסיה גם לאחר מותה, כגון שהתנה עמה בעודה ארוסה שלא יירשנה, ואכל הפירות, ואפילו בנה בניינים והרס בניינים ישנים העומדים להסתר ועשה הכל כבתוך שלו, מ"מ אין לו חזקה, דאין אשה מקפדת על בעלה, וכן אין לאשה חזקה בנכסי בעלה אף שאכלה פירות נכסיו ונשתמשה בהם כחפצה כמה שנים, ואף שייחד לה שדה למזונותיה והיא אכלה גם שדות אחרות מ"מ אין לה חזקה, דאיש אינו מקפיד על אשתו. וכ"ז דווקא שלא הזיקו גופה של קרקע, אבל אם חפרו בהקרקע בורות שיחין ומערות וכיוצא בהן, שקלקלו הקרקע ולא מיחו זה בזו או זו בזה הוי חזקה, דבכה"ג אם לא היה שלה או שלו היו מוחים זה בזה, וכן אם סתרו בניינים טובים שאינם עומדים להסתר הוי חזקה, ולא עוד אלא אפילו אם אוכל פירות נכסיה הוי חזקה כשקלקל הקרקע, דבזה וודאי היתה מוחית בו ויש חולקין בזה. וכשנתגרשה האשה אפילו ספק גירושין ועדיין חייב במזונותיה הרי הם כשארי כל אדם ויש להם חזקה זה על זה, כיון שמפורדים זה מזו.

ולא לבד שאין לבעל חזקה בנכסי אשתו אלא אפילו אחר האוכל נכסי אשת איש הרבה שנים אין לו חזקה דאין מחזיקין בנכסי אשת איש כמ"ש באה"ע סי' פ"ז משום דהיא סומכת על בעלה שיעשה מחאה כיון שאוכל הפירות ויורש אותה ולכן אם אינו אוכל הפירות ואינו יורשה יש לאחר חזקה בנכסיה אבל אם התנאי לא היה על שני הדברים שאוכל פירות ואינו יורשה או יורשה ואינו אוכל פירות סומכת עליו ואין חזקה בנכסיה ובשם נתבאר עוד בזה [הב"ש חולק בזה]:

דף נ"א ע"א

המוכר שדה לאשתו קנתה ולא אמרינן לגלויי זוזי הוא דבעי אמר ליה פשיטא דל זוזי מהכא ותקני בשטרא.

והוא פלא, דכאן לא היה בהכרח שטר קנין, דהרי היה קנין כסף והשטר הוא אך לראיה, ואם כן איך תקנה בשטר. והביא הנמוקי יוסף שמכאן דקדק הרב בעל העיטור דשטרי ראייה שאדם כותב מכרתי שדה פלוני לפלוני יש בהן משום קנייה כאילו כתב בהם שדי מכורה לך, דאי לא מאי קושיא דילמא בשטרי ראייה שמכר לו את השדה בכך וכך דמאן נימא לך דשדה מכורה לך כתב לה, וכתב הנמוקי יוסף דנראה שדעת הרמב"ן הוא כן, אף על פי שהרא"ה חלק בדבר.

וכמו שאמרנו במכר דלא קנתה דחיישינן למעות טמונים, דמספיקא אוקי קרקע בחזקת מריה קמא, ה"ה לענין מלוה אפילו בשטר אין לה עליו כלום ואפילו נתגרשה עד שיתפרש בשטר שהיו ממעות שאינם טמונים, כך הביא שם בשם הריטב"א.

ולכן בעל שלוח מן האשה אין לה עליו כלום בין גירשה אחר כך בין לא גירשה, שכיון שהמעות הן בידו לא תוכל להוציאן ממנו בטענה דשלה הן ובמתנה נתנו לה. אף על גב דגבי קנתה ממנו קרקע אף על גב שבאו המעות ליד הבעל היא נאמנת לומר שלה הם כו', היינו כיון שהיא לא נתנתם לו אלא על דעת המכר לא הורע כחה בכך, אבל כשהלותן לו סתם הרי יצאו מחזקתה, דהלואה להוצאה ניתנה והרי הן ביד הבעל וחוששים שמא משלו הן, שאם לא כן לא היה לה להלוותן לו אלא ליקח ממנו קרקע. ויש אומרים דהני מילי דוקא אם היו המעות טמונים כשלוחה ממנה, שיכול לומר לא לויתים אלא כדי לראות אם יש לה מעות שאיני יודע מהם, אבל אם לא היו המעות טמונים ממנו ולוה ממנה, צריך לשלם לה ולא מהני ליה חזקתו אפילו לאחר שגירשה, שכיון שידע הוא מן המעות הללו לא היה ללוותן ממנה, אלא היה לו לדון עמה בטענה שיאמר שלי הן, לפיכך נשארו המעות בחזקתה. והוא הדין אם תקפס מידה כיון שלא היו המעות טמונים ממנו נאמנת לומר שלי הן או של פלוני הם.

דף נ"א ע"ב

אמר רבא, הלכתא המוכר שדה לאשתו לא קנתה, והבעל אוכל פירות; במתנה קנתה, ואין הבעל אוכל פירות. תרתי לא קשיא כאן במעות טמונין, כאן במעות שאין טמונין.

הבעל שנתן מתנה לאשתו בין קרקע בין מטלטלין, קנתה ואין הבעל אוכל פירות, דמסתמא בעין יפה נתן שאפילו הפירות יהיו שלה. ומיהו אינה יכולה למכור מה שנתן לה ולא ליתנו לאחר, דאע"ג שנתן לה בעין יפה שאפילו הפירות יהיו שלה, מ"מ אינו רוצה אלא שתהנה היא מן המתנה ופירותיה כל ימיה, אבל לא שתצא מתחת ידיה ליד אחרים, אלא כוונתו שאם תמות היא בחייו יירשנה ותחזור המתנה לרשותו, וגם הפירות שיוצאין לה ממתנה יהא דינן כשאר נכסי מלוג שימכרו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות, דמתנה עם הפירי נתן לה ופירא דפירא לא נתן לה.

המוכר קרקע לאשתו, אם היו המעות שלקחה בהם את הקרקע מהבעל גלויים וידועים לבעל שיש לה מעות שהם שלה מנכסי מלוג, קנתה הקרקע והגוף שלה והבעל אוכל הפירות של אותה הקרקע, ואם לא היו המעות גלויים לבעל קודם שקנתה הקרקע ממנו, לא קנתה הקרקע, שיכול הבעל לומר לא מכרתי לה אלא כדי לראות אם יש לה מעות מלוג טמונים ממני, ועכשיו שנתגלו אותם המעות תשאר הקרקע שלו, ובעד אותם המעות ילקח בהם קרקע אחרת והבעל אוכל הפירות. ואין הבעל יכול לומר שלי הן וגנבתן משלי, שנאמנת האשה לומר על מעות שנמצאו בידה שאלו המעות שלה הם ובמתנה נתנו לה ולא גנבתם משל בעלה.

והיכא דלא ידעינן אי טמונין הוו המעות או אינם טמונים, הוא אומר טמונים הוו ממני והיא אומרת לא טמונים הוו, עליה להביא ראיה, דהא הקרקע בחזקת בעליה עומדת, אף על פי שיש לה שטר עליה, כל זמן שלא נתברר דלאו טמונים הוו כמי שלא נתקיים השטר דמי.

אין מקבלין פקדונות.

משום דשמא גנבו מבית אדונייהם מה שמפקדין ונמצא שהנפקד מסייע ידי עוברי עבירה כדאמרין בעלמא לאו עכברא גנב אלא חורא גנב:

וכתב הנמוקי יוסף דהאשה נאמנת לומר ממעות שבידה כל זמן שאינן ביד הבעל דמתנה הם שנתנו לה, והכי איתא בירושלמי, והר"י ז"ל כתב שהאשה נאמנת לומר שנתנו לה במתנה גמורה ע"מ שאין לבעל רשות בה אפילו לפירות, וכן דעת הרשב"א והריטב"א.

וכן להלכה שאין לקבל פקדון מאשה שיש לה בעל, שמא גנבה משל בעלה והרי הוא מחזיק ידי עוברי עבירה,

שכשתראה שאין מקבלין הימנה תחזירנו לרשות בעלה. מ"מ אם עבר אחד וקבל ממנה פקדון יחזירנו לה ולא לבעלה, אפילו אם הבעל עומד וצווח ואומר שלי הוא, דמסתמא אין לנו להחזיקה בגניבתה להוציא מידה, וכיון שמידה בא לו עדיין הוא בחזקתה ונאמנת היא לומר שלי הוא שניתן לי במתנה, ואם אמרה של פלוני הם נאמנת במיגו שאם היתה רוצה היתה אומרת שלי הם. ואם הלכה האשה למדינת הים ובא הבעל ותבע מן הנפקד ואומר שאשתו גנבה לו, לא יתנם לו עד שתבא האשה, שמא היא תטעון שלה הוא, ואם שמע שמתה יתנהו לבעל שהרי הוא יורשה.

ואם אמרה האשה בשעת מיתה של פלוני הם, אם היא נאמנת בעיני הנפקד יעשה כדבריה ויתנהו לאותו פלוני אפילו אם הבעל מוחה בידו, ואם לאו יתנהו לבעל. וכן אם מתה ולא אמרה כלום, יתנו לבעל שהוא יורשה. אבל כל זמן שהיא חיה לא יחזיר אלא לאשה, מיהו אם החזיר לבעל פטור הנפקד, ואין האשה יכולה לתובעו דכיון שבא ליד הבעל והוא אומר דשלו הוא והיא גנבתו ממנו, שמא האמת עמו, ולא תוכל להוציא כלום מן הנפקד אפילו אינה נושאת ונותנת בתוך הבית, ויהיה דינה עם הבעל. ויש מי שאומר שאם היא נושאת ונותנת בתוך הבית או אפילו אינה נושאת ונותנת, אלא שדרך הבעל שמפקיד לה כל אשר לו, המעות הנמצאות בידה אינה נאמנת לומר שלה הם או של פלוני הם, דחזקה גדולה יש דמשל בעלה הם כיון שנושאת ונותנת תוך הבית או רגיל להיות ממון של בעלה תחת ידיה.

יחזיר לאשה.

דשמא אחר נתנו לה על מנת שאין לבעלה רשות בו. וכתב הנמוקי יוסף דמכל מקום אם מתה בעלה יורשה, וכן בעבד, דמה שקנה עבד קנה רבו, מיהו בחייו יחזיר לו, שלא הפסידו הבעלים כלום מפני קבלתו של זה הלכך למקום שנטל יחזיר, וגבי קטן דאמרין יעשה סגולה, אין הכונה לומר שאם החזיר לתינוק ואבדו יהיה חייב לשלם, אלא הוא רק לצאת ידי שמים ומשום השבת אבדה, ומותר לתת ביד אפוטרופוס של קטן. וכתב הנמוקי יוסף בשם הרשב"א דהוא דוקא בקטן שלא הגיע לכלל פעוטות, דאם הגיע יחזיר לו, שהרי מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלי:

דף נ"ב ע"א

אמר שמואל מודה לי אבא, שאם מת על האחין להביא ראיה.

[ע"ב] אתא לקמיה דרב, א"ל אי מהימנא לך עשה כפירושה, ואי לא עשה פירוש לפירושה. ואיכא דאמרי, הכי א"ל אי אמידא לך עשה כפירושה, ואי לא עשה פירוש לפירושה.

אשה הנושאת ונותנת בתוך הבית והיו שטרות מקניות קרקעות ועבדים או שט"ח כתובים על שמה והיא אומרת שלי הם ולא של בעלי עליה להביא ראיה בעדים שהיה לה ממון מיוחד אחר הנישואין שלא הכניסה לבעלה בתורת נכסי צאן ברזל, ואפילו השטרות תחת ידה צריכה להביא ראיה, ואין חילוק בין שהיא תחת בעלה ובין שהיא אלמנה, ואם אינה מביאה ראיה בעדים שייך הכל לבעלה או ליורשיו. אמנם כשמביאה ראיה שהיה לה ממון בפ"ע, אפילו כשאינם יודעים בפרטיות ששטרות אלו הם מאותו ממון נאמנת לומר ששטרות אלו הם ממון שלה, ואפילו הבעל או היורש טוען ברי שזהו ממון שלי נאמנת, ואפילו תפס ממנה השטרות צריכים להחזיר לה. וכן אם לוו ממנה מעות צריכים לשלם לה [נה"מ]. והטעם דחזקה כל מה שנמצא תחת יד אדם שלו הם, רק באשה הנושאת ונותנת אמרינן כיון שאין לה מעות בפ"ע מסתמא המעות של בעלה הם, ולכן כיון שנתברר שהיה לה מעות שלה מוקמינן כל הנמצא תחת ידה בחזקתה.

לא היתה נושאת ונותנת בתוך הבית והיו שטרות כתובים על שמה הם שלה, ואם היו כתובין על שמה ושם בעלה הם של שניהם, ומעות ומטלטלין שנמצאו תחת ידה הם שלה.

סתם אשה נחשבת נושאת ונותנת, דנושאת ונותנת מקרי רק אם הבעל מפקיד בידה מעות ומטלטלין [סמ"ע], וכן כשהיא מנהגת הוצאות הבית נקראת ג"כ נושאת ונותנת, ולפ"ז בזמן הזה רוב נשים נקראו נושאת ונותנת:

ומה שאמרנו דבנושאת ונותנת צריכה להביא ראיה בשטרות שעל שמה, זהו דווקא בשטרות של אחרים, אבל שטרות שהבעל עצמו כתב על שמה הם שלה [סמ"ע], אך אם השטרות ביד הבעל יכול הבעל לומר חפצתי לגלות מעותי שטמנה ממני לכן כתבתי לה השטרות, אבל לא היתה כוונתי להקנות לה.

וכתבו האחרונים דבזמנינו אין שום ראיה מה שנכתבו קרקעות על שם האשה, ואפילו נתקיים בערכאות, מפני שהרבה עושים כן מפני איזה טעמים שיש להם ואין כוונתם להקנות להן, לכן צריכים הדיינים להיות מתונים בזה מאד מאד:

אף על גב דבנושאת ונותנת צריכה להביא ראיה, זהו כשהיא בחיים, אבל כשמתה טוענים ב"ד ליורשיה שאולי הם שלה, ולכן יורשי הבעל עליהם להביא ראיה שהם של בעלה, ואפילו כשהיורשים טוענים ברי שאינם שלה צריכים להביא ראיה, אבל כשהבעל חי ומתה ממ"נ הם שלו דהא יורש אותה, ואפילו כשטוענים יורשיה דאולי נתן לה על מנת שלא יירשנה בעלה אין משגיחין בזה אם לא הביאו ראיה דזהו לא שכיח [ש"ך].

אם אמרה קודם מיתתה או שמצאו כתוב אצלה שאלו המעות והמטלטלים של פלוני הם, אם הבעל מאמין לה יעשה כצוואתה, ואם אין מאמין לה אזי אם לא היתה נושאת ונותנת תוך הבית נאמנת דבחזקת שלה הם, ולכן נאמנת לומר שהם של פלוני, אבל אם היתה נושאת ונותנת אינה נאמנת כשאין מאמין לה א"כ ידוע שהיה לה ממון שאינו של בעלה דממילא מה שנמצא הם בחזקתה ויכולה לומר שהם של פלוני. וכן כשאותו פלוני מביא ראיה שהם שלו מוסרין לו, דגם כשהבעל חי שאינה נאמנת זהו בנושאת ונותנת ואין ידוע שהיה לה ממון שאינם של הבעל.

וכן הדין וההלכה באחד מהאחין שנושא ונותן בתוך הבית וכן כשכל האחין נושאים ונותנים [או"ת] ונמצא לאחד שטרות עשויים על שמו או חפצים ומטלטלים שלא הוחזקו שהם שלו לבדו ואומר שלי הם שנפלו לי מבית אמי או מציאה מצאתי או מתנה נתנו לי, עליו להביא ראיה בעדים שכן הוא כדבריו, ואם מת והניח יתומים צריכים האחים להביא ראיה בעדים ששייך לכולם ואפילו טוענים ברי ואפילו השטרות תחת ידם [ש"ך], דכיון שהשטרות נכתבו על שמו סברא הוא שהם שלו, אלא שבחיינו אמרינן לו ברר דבריך, דקרוב הדבר שביכולתו לברר אם האמת אתו, ולכן אפילו כשהאחים טוענים שמא חייב לברר, אבל יורשיו אין ביכולתם לברר ולכן מחזקינן שהם שלו ועליהם להביא ראיה. ולכן במטלטלין דאין עליהם ראיה שהם שלו מחזקינן אותם בחזקת כולם אף כשמת ועל יורשיו להביא ראיה [סמ"ע] ויש חולקין [ט"ז] וס"ל דגם במטלטלין שהם תחת יד יורשיו על האחים להביא ראיה, ולכן ידונו בזה הדיינים כפי ראות עיניהם. וכן כשנתן מתנה ומת מחזקינן לה בחזקת המקבל, אבל כשהוא חי צריך להביא ראיה [ש"ך].

וכל זה דווקא בדבר שאינו ידוע שהיה של כל האחין אבל בדבר ידוע שהיה של כל האחין גם יורשיו חייבים להביא ראיה בעדים שנעשה של אביהם אח"כ, ואם לא הביאו ראיה מחזקינן להו בחזקת כל האחין אף כשהדבר ברשותם, וכן כשאין יורשיו מחזקים בהמטלטלים ושטרות, כגון שנכתבו על שם כולם, אף שלא הוחזקו ששייך לכולם אין היורשים נאמנים לומר שהם של אביהם לבדו וצריכין להביא ראיה בעדים דווקא ואם לאו מחזקינן בחזקת כולם:

וכל זה דווקא כשכל עסקיהם וכל הוצאות ביתם היה ביחד, אבל כשהיו חלוקין בהוצאתם או שהיה לו עסק בפ"ע לבד עסקי השותפות נאמן לומר ששלו הם אם השטרות כתובים על שמו לבדו, וכן המטלטלין שתחת ידו בחזקתו הן דשמא הרויח מעסק שלו או קימץ מהוצאתו, ולכן אפילו כשאומר שמעניין אחר באו לו כמו שמצא מציאה או נתנו לו מתנה נאמן במיגו. אבל שטרות שאינם על שמו לבדו ומטלטלין שאינם תחת ידו אינו נאמן,

ואפילו יורשיו אין נאמנים ועליהם להביא ראיה בעדים.

בן אצל אביו דינו כאשה ואחין [ש"ד] ודווקא בבן שהתחיל לישא וליתן בנכסי אביו בעודו סמוך על שולחן אביו וידוע שלא היה לו כלום בשעה שהתחיל לישא וליתן בנכסי אביו [נה"מ] או שמפורסם ששל אביו הם דאו אינו נאמן גם לאחר זמן, ודבר זה תלוי בהבנת הדיינים לפי העניין:

דף נ"ב ע"ב

גדר נעל פריץ כל שהוא וכו' [נ"ג ע"א], וכמה כל שהוא וכו'.

וכאן לא הוזכרה מסירת מפתח, דלאו כלום היא. וכתב הנמוקי יוסף דהעלו האחרונים דנעל כל שהוא דאמרינן ר"ל כל שנעל את הדלת קנה, שהרי הוא נועל בפני כל אדם כדרך שאדם עושה בשלו, ולא דמי למבריה ארי דלא הוי חזקה דהתם המזיק מצוי שם וזה נועל בפניו כנותן צרור בפני המים הבאים לשטוף, אבל זה שנועל ולא מפני מזיק אלא כדרך שאדם עושה בשלו למנוע ממנו רגל כל אדם הרי זו חזקה, וכן כתב הרא"ש [פ"ה הגיטין].

ולמעשה, מכר או נתן לחבירו בית או שדה כיון שעשה חזקה בגוף הקרקע כמו חרישה וזריעה או אפילו שלא בגוף הקרקע כגון שעשה גדר סביבה, ואפילו גדר כל שהוא, אם היה תועלת בזה קנה, ואפילו עשה פירצה בגדר הקודם והיתה תועלת לקרקע מזה קנה, ולדעת הרמב"ם [פ"א ממכירה הל' ט"ז] קנה אפילו בהעמדת בהמה או בשטיחת פירות וכיוצא בזה, דכיון ששימש בהקרקע לתשמישו הוי חזקה:

נעל כיצד, כתב שם הרמב"ם מכר או נתן לו בית או חצר והיה הפתח פתוח ונעל הלוקח את הפתח וחזר ופתחו קנה, דבנעילה לחוד אינו ניכר שעושה לשם קניין, אבל כשנועל ופותח מיד ניכר שהנעילה היא מפני החזקה [ב"י] והראשונים חולקים עליו וס"ל דסגי בנעילה לחוד, אך הנעילה אינה סתימת דלת בלבד, אלא שצריך לנעול במפתח שלא יוכל אדם ליכנס שם, דזה הוא מלאכת בעה"ב והוא דבר המועיל שאחרים לא יכנסו בלא רשותו. וי"א דבעינן שיהא הבית משומר גם בלא נעילה זו ובלא זה אינו רק כמבריה ארי [ר"ן פ"ה הגיטין]. ודוקא כשמוכר או נותן לאיש שלא היה לו שייכות בבית זה עד עתה, אבל כשמוכר או נותן לאשתו או לבנו או לבן בתו לא קנה בנעילה לחוד, דכיון דהם רגילים בהבית בוודאי דרכם לנעולה לפרקים ולא מינכרא החזקה אלא עד שינעול ויפתח מיד כמ"ש הרמב"ם, ולכן בגיטין שם במקנה גט לאשתו הצריכו שתנעול ותפתח [רא"ש שם]:

העמדת דלתות בלא נעילה אינו קנין [תוספות נ"ג ע"א]

דלהקרקע אין בזה תועלת וגם הבית פתוח שכל אדם יכול ליכנס בו, ואין זה רק כמהפך עצים ואבנים וכמו שיבואר לקמן בבונה פלטרין בנכסי הגר, וי"א דקנה, ואפילו רק עשה מנעול לדלת הוי חזקה דמעשה גדול הוא [רשב"ם] והרמ"א פסק כדיעה זו, ולא דמי לנכסי הפקר דלט מועיל כדלקמן, דכיון שיש דעת אחרת שמקנה לו אין מעשה גדולה מזו [סמ"ע] וי"א דגם כאן בעינן סגירת דלת אלא דלא בעינן סגירת מנעול ודי בסגירה קלה [ט"ז]:

גדר כל שהוא כיצד היה שם גדר והיו עולים בו בנחת מפני שהיה נמוך והוסיף עליו כל שהוא והשלימו לעשרה, ועתה אין עולין רק בדוחק, הרי הועיל, שמנע דריסת הרגל וקנה. וי"א דלאו דווקא שהשלימו לעשרה טפחים, אלא כל שע"י תוספתו מונע דריסת הרגל, כגון שהיה מקום מדרון לפני הגדר דבהוספה קצת קשה ליכנס לתוכה קנה. וכן פריץ כל שהוא קנה כיצד, אם היתה שם פירצה קטנה שהיו נכנסים בה בדוחק והרחיבה קצת עד שעתה נכנסים בריוח הרי הועיל להקרקע שיכולים הבעלים ליכנס בה וקנה:

וכלל דמילתא, כל שעשה מעשה שהועיל בו לקרקע ולשימושה הרי זו חזקה, ולפעמים אף בדבר קל הוי חזקה אם היתה תועלת לקרקע, כגון שהיו מים בהשדה והיא צריכה למים להשקותה ונעשה סדק בהגדר שיצאו ממנו המים, ונטל צרור וסתם הסדק כדי שלא ימאו המים מן השדה הרי עשה תועלת וקנה. וכן כשהשדה היתה צריכה למים שחוצה לה והגדר מעכבת כניסת המים, ונטל צרור מהגדר ונכנסו המים קנה. אבל בסילוק נזק הרי הוא כמבריה ארי ולא קנה, כגון שנכנס לשדה זרם מים שמקלקל הקרקע, ונטל צרור ופתח ויצאו המים ממנה, או שראה שטף נים באה להזיק השדה ונתן צרור ומנע מלהזיק, לא קנה, שסילוק הזיק אינו קונה, דזהו רק כמבריה ארי מנכסי חבירו ודמי למשיב אבידה דמוטל על כל אחד להציל ממון חבירו, אבל הבאת תועלת אינו מוטל רק על הבעלים ולכן הוי קניין:

הכי קאמר בפניו לא צריך למימר ליה לך חזק וקני, שלא בפניו צריך למימר ליה לך חזק וקני.

ולהלכה, כל חזקה צריך להחזיק בפני המוכר או הנותן או שיצוה לו להחזיק, ומועלת החזקה גם שלא בפניו, אלא דבפניו אף כשלא א"ל להחזיק כיון שלא מיחה בו מסתמא הוה ניחא ליה שיקנה בזה, ואם מסר לו המפתח הוי כאומר לו לך חזק וקני, דזהו כרשיון שיעשה חזקה ולכן מועיל אף שלא בפניו, וכ"ש אם שלח לו שליח או מכתב שיעשה חזקה דמהני, אבל מסירת המפתח בעצמה אינה חזקה בעצמה שיקנה ע"י זה, ואף שיש מהראשונים דס"ל דמסירת מפתח הוי חזקה אין הלכה כן, דאין שום מעשה בזה.

דף נ"ג ע"ב

לקנות את חברתה אף אותה לא קנה וכו' שני בתים זה לפנים מזה וכו' לקנות את החיצון אף פנימי לא קנה.

ומדוע לא קונה את חברתה, משום שלא החזיק בה בעבורה אלא בשביל חברתה, ולא קנה אלא דוקא בשעה שחזיק באותה שמכוין לקנות. וכי היכי דאמרן בשדות ה"נ אמרינן בבתים, ואפ תאמר פשיטא דמאי שנא, קמ"ל דלא אמרינן דמשום דחיצון משתעבד לפנימי לפי שדריסת רגל הפנימי על החיצון ונאמר דכל שהחזיק בפנימי קנה את החיצון אף על פי שלענין מצר ושדה לא קנה, קמ"ל דכי היכי דלא קנה גבי שדה ה"ה גבי בתים.

וכתב הנמוקי יוסף דכתבו האחרונים בשם הר"י מג"ש דהיינו דוקא בנכסי הגר שאין שם דעת אחרת מקנה, אבל במכר דאיכא דעת אחרת מקנה, בחזקת שדה אחת קנה הרבה שדות, ולפ"ז האחין שחלקו ונותן מתנה לחבירו כיון שהחזיק באחת מהן קנה כולן וכן כתב הרמב"ם תלמידו פרק א' מהלכות מכירה:

ואם החזיק במיצר כדי לקנות השדה שדבק עמו אי אמרינן מיצר אפסרא דארעא הוא ויקנה כמו בבהמה או לא דמי לאפסר בהמה דהתם אגדו בידו והכא לאו אגדו בידו, בעיא דלא איפשיטא היא, הילכך לא קנה.

ולמעשה, שתי שדות בנכסי הגר ומצר אחד ביניהם והחזיק באחת מהן לקנותה קנאה, ואם החזיק בה לקנותה וגם לקנות חברתה, זו שהחזיק בה קנה והשנית לא קנה, כיון שמיצר מפסיק, ולא אמרינן כיון שכוונתו היתה לקנות שתיהן והשנית לא קנה כלל, דהא אפילו במכירה אינו מעכב דבר שאינו בקנין את הדבר שישנו בקנין כמו קני את וחמור, אבל אם החזיק בה לקנות רק את חברתה לא קנה כלל, דהשניה אינו קונה שהרי לא החזיק בה, ואותה לא קנה שהרי לא כיוון לקנותה וכל קנין צריך כוונה לקנות.

ואם החזיק באחת מהן לקנותה ולקנות גם השניה ואת המיצר שביניהם, או שהחזיק במיצר לקנות את שתיהן ה"ז ספק אם קנה השניה ג"כ, משום דלא הניח הפסק ביניהם, או אפשר דלא קנאה כיון שסוף סוף שתי שדות הן א"א לקנותן בחזקה אחת, ולכן אם בא אחר והחזיק בשניה כדי לקנותה זכה האחרון מפני שחזקתו ודאי ושל הראשון ספק, ותפיסה לא שייך בקרקע. ואם החזיק במיצר לקנות שתיהן ובא אחד והחזיק באחת והחזיק אח"כ בהשניה קנה שתיהן והראשון לא קנה כלל, כיון דהוא ספק על שניהן, דהספק בחזקת המיצר הוא אם נקנה שדה בחזקת המיצר, וה"ה אם החזיק במיצר לקנות רק שדה אחת הדין כן.

וכן שני בתים זה לפנים מזה שהחזיק באחד מהם לקנותו

ולקנות את השני לא קנה אלא זה שהחזיק בו בלבד, ואם החזיק באחד מהם לקנות את השני, אף זה שהחזיק בו לא קנה. וי"א דאם החזיק בבית הפנימי כדי לקנותו עם החיצון קנה שניהם, מפני שהחיצון משועבד לדריסת הרגל של הפנימי ונחשבים כבית אחד. וכ"ז בנכסי הפקר אבל במכר אפילו עשר שדות בעשר מדינות קונה בחזקה אחת כשנתן דמי כולן:

א"ר נחמן אמר רבה בר אבובי הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחר והעמיד להן דלתות קנה; מאי טעמא, קמא לבני בעלמא הוא דאפיך.

ליבני בעלמא הוא שהפך, דכל זמן שלא העמיד דלתות לאו כלום עבד כיון דלא תיקן דבר בגוף הקרקע ממש, ומ"מ שמין לו כיורד ברשות וידו על העליונה וזוכה בלבנים, דהא על כרחין נתכוין לקנותן כיון שבנה מהם. כן כתב הנמוקי יוסף בשם הריטב"א.

והביא בשם הר"י מגא"ש שאם חפר יסודות בגוף הקרקע קנה דהוי כניר את השדה שקנה בנכסי הגר, ושכן מטין דברי הרמב"ם תלמידו פ"ב מהלכות זכייה, אבל הרמב"ן חלק בדבר דדוקא בחרישה שהוא שבח השדה ועשוי לכך, אבל הפירת יסודות אין בה הנאה בעצמה שעשויה למלאות וליהנות בבנין:

אמר רב דימי בר יוסף א"ר אלעזר המוציא פלטרין בנכסי הגר, וסד בהן סיוד אחד או כיור אחד קנאן. וכמה אמר רב יוסף אמה. אמר רב חסדא וכנגד הפתח.

אמר רב עמרם האי מילתא אמר לן רב ששת, ואנהרינהו עינין ממתניתא המציע מצעות בנכסי הגר קנה.

במכירת קרקעות יש ד' קניינים כסף ושטר וחזקה וקניין סודר, אבל בקרקע הפקר ושל גר אין בהם רק חזקה, ודינו כזוכה בנכסי הפקר, ויש דברים רבים שבחזקת מכירה אינו מועיל ובהפקר מועיל, כגון דברים שאינם דרך קנין, אלא שייפה את הנכסים בציורים נאים וכה"ג, ובהפקר קנה שמראה שהחזיק בגוף הנכסים ונעשים שלו מן ההפקר. כיצד, המוציא פלטרין גדולים בנויים בנכסי הפקר וסייד בהם בסיד אמה על אמה בכותל שכנגד הפתח, ששם ניכר היופי לכל הנכנס בפתח, וכן אם כייר בהם כיור אחד, והיינו שצר בו צורה ליפותו ועשה הצורה כשיעור אמה על אמה בכותל שכנגד הפתח קנה, ואם עשה שלא כנגד הפתח אינו קונה אלא ביותר מאמה [רשב"ם ד"ה וכנגד] ואפשר שצריך שתי אמות. ואם צייר צורה חשובה בנכסי הפקר כמו צורת אדם או חיה ועוף שיש בהן הרבה נוי וחשובין יותר משארי ציורין קנה אפילו אינה אמה על אמה ואפילו שלא כנגד הפתח:

וכן המציע מצעות בנכסי הפקר קנה הקרקע מפני שייפה את הקרקע בהצעתו, וי"א דאין זה קנין כיון שאינו דבר של קיימא אינה נחשב כמעשה בגוף הקרקע, אלא

הכל להשני. או כגון שבנה ע"י פועלים, וכיון שהוא לא עשה הגבהה בהעצים והאבנים וגם הפועלים אין דעתן לקנות בעדו, ממילא נשאר הפקר זוכה השני בכל. אבל אם בנה בעצים ואבנים שלו או של הפקר זוכה בהם ע"י הגבהה או משיכה לרשותו, דלפ"ז אף אם לא קנה הקרקע לא גרע מיורד לתוך חורבת חבירו ובנאה שלא ברשות דיכול לומר עצי ואבני אני נוטל, וכיון שכן האחרון לא החזיק בכלום והקרקע הפקר כמקודם ולפ"ז אם רצון הראשון לסלק דלתות של השני ולהעמיד דלתות אחרות יקנה הכל [טור בשם הרא"ש והרמ"ה]:

ויש מי שאומר דאע"פ שבנה משלו או שקנאם בהגבהה דיכול לומר עצי ואבני אני נוטל והשני חייב ליתן לו כשירצה לקבלם מ"מ קונה השני בהדלתות [שם בשם הר"ש], ויש מי שאומר עוד דאפילו בנה הראשון בעצים ואבנים שלו זכה השני גם בהבנין, דכיון שבנה כדי לקנות הקרקע והקרקע לא קנה נעשה הכל הפקר זוכה במ השני [הה"מ בשם ר"י מיגאש]:

וזה שנתבאר דלא קנה בהבנין זהו דוקא כשלא בנה בנין המועיל בלא דלתות, כגון בנין לדירה או לאוצר, אבל אם עשה בנין הראוי להעמיד בו בהמה או תרנגולים קנה הקרקע בבנינה, וכבר נתבאר דבחפירת יסודות יש מחלוקת אם מועיל אם לאו:

כשגופו נהנה מן הקרקע קנה, כיצד הרי שהציע מצעות בבית או בשדה שקנה ושכב עליהם ה"ז קנין, ודוקא שהציע בעצמו ושכב עליהם, דכשאינן המעשה בגוף הקרקע בעינין חזקה חשובה [תוד"ה המצניע], ולכן כששכב על הקרקע אין זה כלום, ואפילו מצא שמה מצעות ושכב עליהם אין זו חזקה, וכן אם ערך שולחן בעצמו ואכל הרי זו חזקה, ולא עוד אלא אפילו נתן הלוקח כליו לתוך הבית או צבר בו פירות הראויים לצבור קנה, דהרי הבית שימש לצרכיו.

וכ"ז הוא דעת הרמב"ם, אבל יש ראשונים דס"ל דאין קונין בחזקות אלו לא באכילת פירות ולא בהעמדת בהמה וכיוצא בזה שאינו מועיל לקרקע, וכתב הרמ"א דהכי מסתברא, ואפילו הציע מצעות ושכב עליהם ששימשה הקרקע להגוף אין זה חזקה [הגר"א], ולא דמי לעבד, דקרקע אינה עומדת לתשמיש גוף האדם, וי"א דבשימוש הגוף גם לדיעה זו הוי חזקה [סמ"ע], ולא פליגי אלא בשימוש צרכיו ולא בשימוש הגוף, אבל מלשון הרמ"א בדרכי משה משמע דגם בשימוש הגוף אינה חזקה לדיעה זו:

דוקא אם הציע המצעות ושכב עליהן, דגופו נהנה מן גוף הקרקע הוי קנין, דהוי חזקה, אבל בשכיבה על הקרקע עצמה לא הוי קנין כיון שלא חידש דבר בה, וגם אם מצא מטה מוצעת ושכב עליה לא קנה כיון שלא חידש דבר. ואם ערך שולחן ואכל עליו י"א דקנה, דחידש דבר ונהנה מגוף הקרקע, שאכל מהשולחן העומד על הקרקע, וה"ה אם ערך את המאכל על הקרקע עצמה ואכל קנה [ערוך השלחן] וזה שאינו קונה באכילת פירות אף שגופו נהנה מזה, מפני שאין זה הנאה מגוף הקרקע הא למה זה דומה למי שקנה עבד ובישל לו העבד תבשיל יפה ואכלו דאין זה קנין אף על פי שנהנה ממנו מפני שלא נהנה מגופו של העבד [סמ"ע]:

החורש את השדה בנכסי הפקר קנה, דניר הוא תועלת להקרקע והמעשה הוא בגופה של קרקע וכן אם חפר בה ויש בזה תועלת להקרקע קנה הקרקע:

כמו שלפעמים קונין בנכסי הפקר בדבר קטן כמו ציור הנ"ל, כמו כן להיפך, יש לפעמים שעושה מעשה גדולה ולא גמר דבר קטן שבה אינו קונה. כיצד, הבונה פלטרין גדולים בנכסי הפקר ולא העמיד דלתות ובא אחד והעמיד להם דלתות קנה האחרון, מפני שהראשון לא עשה בגוף הקרקע כלום והרי הוא כמי שעשה גל של אבנים שאינו קונה, שהרי לא הועיל בזה מפני שהוא רחב ביותר ומפולש, ואין צורת אותו הבנין מועיל עד שיעמיד דלתות. ואף על גב שחפר בקרקע כשהעמיד יסוד הבנין לא מהני מידי, דחפירה אינה מועילה אלא בקרקע העומד לחרישה, ומה שקונה בציור, שם הנכסים הם הפלטרין והועיל להם, אבל כאן הנכסים הם הקרקע והקרקע לא נשתבחה כלום, שאין ראוי לדור שם כל זמן שאין דלתות, ואף על פי שראוי ליכנס בה בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, מ"מ אינו ראוי לדירת קבע בלא דלתות, ואדרבא קלקל את הקרקע שמקודם היתה ראויה לזריעה ועתה אינה ראויה לזריעה [תוד"ה ליבני] ונראה דדי בדלת לחדר אחד מהבנין דהרי בחדר זה ראוי לדור בו דירת קבע [ערוך השלחן] וי"א שאם הראשון חפר ליסודות קנה שחפירת קרקע ליסודות כנר לשדה [הה"מ בשם ר"י מיגאש]:

וי"א דגם בהעמדת דלתות לא קנה כל זמן שלא נעל אותם שלא יהא רשות לאחר ליכנס בלי רשותו, ולכן אפילו אם הראשון עשה גם דלתות אך לא נעל אותם ובא אחר ונעלם קנה האחרון:

ומה שהשני קנה בהעמדת הדלתות או בנעילתם, לכאורה הוא תימה, הרי הבנין הוא של הראשון ובידו ליטול עציו ואבניו ולהרוס הבנין, ואיך יקנה השני בהעמדת דלתות לבנין הזה. ולכן יש מי שאומר דזה הדין אינו אלא כשבנה בעצים ואבנים שאינם שלו אלא של הפקר, ולא כיון ליזכות בהם בהגבהתם אלא ע"י הבנין, וכיון דלא קנה הבנין בלא הדלתות לא קנה כלום ונשאר